

1. Wydział EN 15

proszę
z Kremenach
o Janę Mikołaj
er bratowej

+ SOBANIŃSKA Maria Teresa

AK
W- we
Pow. t.
Nemz.

"Czarna Teresa"

2660 / 4SK

SOBAŃSKA Marie Terese

2660 | WSK

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja właściwa *✓ k. 2, s. 1-2*
- I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora
- I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

- III/1 – dot. rodziny relatora
- III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.
- III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945)
- III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.
- III/5 – inne...

IV. Korespondencja *✓*

1. 2 FAPAK

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”]

VI. Fotografie *brak*

I/1 RELACJA WEAŚCIWA

- Relacje oprac. przez Ewę Krasnowolską, W-wa 1979, mps (kopia),
k. 2, s. 1-2.

Shp
Maria Teresa Sobańska

Urodzona 17.X.1909 r. w Żytomierzu. Ojciec jej, Oskar Sobański, ziemianin i działacz gospodarczy na Podolu do 1918 r., po przyjeździe w wraz z rodziną do kraju oddał się pracy politycznej i społecznej. W latach 1919-1920 był ministrem aprowizacji w gabinecie Paderewskiego, następnie piastował liczne funkcje w różnych dziedzinach życia odradzającej się Polski, m.in. we władzach miejskich miasta stoł. Warszawy. Wielki społecznik i działacz katolicki. Pionier idei polskiej ekspansji politycznej i gospodarczej na morzu. Matka, Janina z Domaniewskich, poświęciła się wychowaniu dziesięciorga dzieci - czterech synów i sześciu córek, które wszystkie ukończyły gimn. im. Cecylii Plater-Zyberkówny /najstarsza w 1923 r., najmłodsza zdawała maturę konspiracyjną w r. 1940/.

Teresa ukończyła gimnazjum w r. 1928, następnie Institut Français w Warszawie, uzyskując dyplom z filologii francuskiej. Rozpoczęła również studia na wydziale polonistyki U.W., których nie ukończyła. W 1932 r. podjęła pracę zarobkową; w r. 1934 została zaangażowana do PLL "Lot" jako korespondentka w jęz. angielskim i francuskim. W "Locie" pracowała do września 1939 r. W czasie okupacji opuściła Warszawę pracując jako nauczycielka prywatna, a następnie w nieznanym rodzinnie biurze w Krakowie. Pod koniec 1943 r. powróciła do Warszawy, gdzie również otrzymała pracę biurową.

O jej działalności konspiracyjnej rodzina nie ma bliższych danych, Teresa odznaczała się wyjątkową dyskrecją i nie wtajemniczała nikogo w swoją działalność. Są domniemania, że w momencie wybuchu Powstania Warszawskiego wyznaczona była w związku z zamierzoną akcją odbicia więźniów z Pawiaka, na określony punkt na Starym Mieście, gdzie miała powierzone sobie jakieś funkcje. Akcja ta nie doszła do skutku, zaś Teresa znalazwszy się na Starym Mieście zgłosiła się do pracy w szpitalu w tejże dzielnicy i tam działała do chwili, kiedy została ciężko ranna.

1905 11 29 1944 78 sbl

urodzona 17.X.1909 r. w Żyromierzu. Ojciec jej, Gen. Sobieszki, sta-
 minin i działacz gospodarczy na Podolu do 1918 r., po przyjeździe
 wraz z rodziną do kraju oddał się pracy politycznej i społecznej.
 W latach 1919-1920 był ministrem spraw w gabinecie Paderewskiego-
 go, następnie piastował liczne funkcje w różnych dziedzinach życia
 obejmujących się Polaki, m.in. we władzach miastami warszawskimi. War-
 szawę. Wielki upoświeconik i działacz katolicki. Piłsudski ideal polski
 ekspansji politycznej i gospodarczej na wschodzie. Matka, Janina z Do-
 maniewskich, poświęciła się wychowaniu dzieci i działalności - katecheci-
 zym i wreszcie opieką, która wspaniale ukochany gim. im. Gołkii
 Piłsudski-Żyromierz (najstarszy w 1923 r., następnie zabrała matkę
 konspiracyjną w r. 1940).
 Teresa ukochany gimnazjum w r. 1928, następnie Instytut Franciszka
 Warszawskie, uzyskała dyplom z filologii klasycznej. Rozpoczęła roz-
 nies studia na Wydziale Polonistyki U.W. i historii nie ukochany. W
 1932 r. podjęła pracę zarobkową w r. 1934 została zaangażowana do
 "Piłsudski" jako korespondentka w jęz. angielskim i francuskim. W "Po-
 cie" pracowała do września 1939 r. W czasie okupacji opuściła Warszawę
 w pracując jako naukowiczka prywatna, a następnie w nieznanym rożni-
 nie biurze w Krakowie. Pod koniec 1943 r. powróciła do Warszawy,
 gdzie również otrzymała pracę biurową.
 O jej działalności konspiracyjnej rodzinie nie ma bliższych danych,
 Teresa odnosiła się wyjątkowo dyskretna i nie wstydziła się nikogo
 w swojej działalności. Są domniemania, że w momencie wybuchu powstania
 warszawskiego wyznaczona była w związku z realizacją akcji oddzia-
 wianiu z Ławieka, na określony punkt na Starym Miście, gdzie miała
 powierzone sobie jakiejś funkcje. Akcja ta nie doszła do skutku, zaś
 Teresa znalazła się na Starym Miście zgodnie z jej do pracy w apli-

Wpłynęło dnia 33 10 WSK 2001
 L.dz. 85 / 11 upływu 11 2001 /

Po upadku Starego Miasta została wraz ze szpitalem ewakuowana na ul. Wolską i prawdopodobnie tam zmarła w pierwszych dniach września 1944. Pomimo starań rodziny i poszukiwań w ekshumowanych grobach, zwłok jej nie odnaleziono.

„ Teresa odznaczała się wielkimi przymiotami charakteru, była głęboko religijna, wrażliwa, o wielkiej inteligencji, dobroci i zdolnościach. Miała talent literacki i poetycki, pozostała po niej garstka wierszy. Ukochana córka i siostra, pozostawiła po sobie niewygasły żal całej rodziny. „

Pseudonimu nie używała, nazywano ją "Czarna Teresa".

Z rodzeństwa Teresy, od początku okupacji ^{zaangażowany w pracę} ~~znajdujący się w~~ konspiracyjnej był jej najstarszy brat - Michał, aresztowany w 1942 r. uwięziony na Pawiaku, został następnie przewieziony na Majdanek, gdzie zmarł na tyfus w 1943 r. W szeregach AK znalazły się dwie najmłodsze siostry Teresy - Krystyna i Elżbieta - oraz dwóch braci - Stanisław i Andrzej. Wszyscy czworo wraz ze szwagrem dr Alfredem Koszutkim znaleźli się po Powstaniu w obozie jenieckim Stalag XI w Sandbostel /Brandenburgia/.

Relację powyższą opracowała bratowa Teresy Sobańskiej, Renata Sobańska /zam. Warszawa, ul. ... Z materiałów Komitetu redakcyjnego monografii szkoły im. C. Plater-Zyberkówny przekazała

12.IV.1979.

Ewa Krasnowolska

Wpłynęło dnia 8 V

L.dz. 3310 WSK 2001

Wpłynęło Po II 2001

Toruń, dnia 09.07.2003 r.

MEMORIAL

General Marii Wittek

L. dz. 3450/WSK-412/03

(kopia)

Pani Elżbieta Zaremba
Polish Social & Cultural Association Ltd
238-246 King Street
Hammersmith
London W6 ORF

Szanowna Pani,

Jestem dokumentalistką Działu: Archiwum Wojennej Służby Kobiet, który jest jednym z trzech działów Fundacji „Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek”, działającej od 1990 roku w Toruniu. Na zbiory Archiwum WSK składają się materiały dotyczące wojennej działalności kobiet, przekazane nam przez Kombatantki lub ich rodziny.

Pani adres otrzymaliśmy za pośrednictwem p. Michała Sobańskiego. W naszych zbiorach nie posiadamy informacji na temat Pani działalności konspiracyjnej, dlatego też ośmielam się Panią o nie prosić. Bardzo proszę o sporządzenie relacji według schematu, który załączam do listu. Szczególnie zależy nam na wszelkich dokumentach dotyczących Pani życia, takich jak np. metryka urodzenia, świadectwa szkolne, legitymacje, dokumenty poświadczające nadanie stopni wojskowych, medali, odznaczeń. Bardzo proszę o przesłanie choćby kserokopii. Jesteśmy również zainteresowani Pani zdjęciami z okresu wojny, a także współczesnymi. Wszystkie te materiały są niezwykle cenne dla badaczy zajmujących się tą problematyką.

Bardzo proszę również o informacje na temat Pani Sióstr: Marii i Krystyny, które jak nam wiadomo także należały do AK. W naszych zbiorach posiadamy teczkę osobową Marii Teresy Sobańskiej (T.2660/WSK). Zawiera ona relację opracowaną przez p. Renatę Sobańską. Chcielibyśmy zgromadzić więcej informacji na temat obu Pani Sióstr. Mam nadzieję, że może nam Pani w tym pomóc.

Przy naszej Fundacji powstało Muzeum, w którym gromadzimy dokumenty, odznaczenia i pamiątki z okresu okupacji. Zgromadzone przez nas eksponaty były prezentowane na wystawie: Wojskowa Służba Polek, w Muzeum Okręgowym w Toruniu, a następnie w Gdyni, w Franciszkańskim Ośrodku Kultury. Jeśli zechciałaby Pani przekazać nam swoje pamiątki obiecujemy otoczyć je opieką, a w przyszłości zaprezentować na podobnych wystawach. Bardzo ważne jest, aby nie zaginęły i nie uległy rozproszeniu wszystkie świadectwa przeszłości, tak aby mogły ukazywać historię kolejnym pokoleniom.

W załączeniu przesyłam informacje dotyczące naszej działalności. Serdecznie Panią pozdrawiam i bardzo liczę na dalszą współpracę.

Z wyrazami szacunku

Anna Jurkiewicz
Anna Jurkiewicz

Dokumentalistka Działu: Archiwum WSK

Załącznik:

1. Ulotka Fundacji
2. Powstanie i działalność Memoriału Generali Marii Wittek
3. Ulotka wydawnicza
4. Schemat relacji

Michał Sobański
ul.
00-375 Warszawa

Wpłynęło dnia 4.08.
Licz. 2985 WSK 1002
DJ

WP Dorota Kromp
Memoriał
General Marii Wittek
Fundacja „Archiwum Pomorskie AK”
w Toruniu
ul. Wielkie Garbary 2
87-100 Totuń
0 56 65 22 186

odpowiedziem M. Sobańskiem
3 IX

Memoriał

160 E. Zaremba

Dorota Pani

Otrzymałem Pani list skierowany do mojej babki, śp. Marii Renaty Sobańskiej z domu Fudakowskiej. Niestety moja babka zmarła 4 maja 1996 roku. Wspomina Pani o biografii Marii Teresy Sobańskiej “Czarna Teresa” (17.10.1909 – 2.09.1944; 2660/WSK) przez nią sporządzonym. Będę wdzięczny za udostępnienie kopii tego biogramu.

Dwie młodsze siostry Marii, Krystyna (16.08.1919 – 27.07.1998, ożeniona z Ryszardem Zakrzewskim) oraz Elżbieta (ur. 29.08.1921, ożeniona z Janem Szymonem Zarembą) należały do AK i po upadku Powstania znalazły się w Londynie, gdzie jedna z nich zmarła a druga żyje do dziś. Sądzę, że może Ona być dla Pani źródłem cennych informacji. Kontakt z nią będzie tym prostrzy, że może się odbyć poprzez . Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny, Polish Social & Cultural Association Ltd, 238-246 King Street, Hammersmith, London W6 0RF (www.posk.org), z którym jest od wielu lat związana.

2 pismen,

list Sobański

MEMORIAL

General Marii Wittek

Toruń 3 IX 2002 r.

FUNDACJA
Archiwum Pomorskie Armii Krajowej
ul. W. Garbary 2, tel. 65-22 11 11
87-100 TORUŃ

Pan Michał Sobański

ul.

00-375 Warszawa

1.dz.3172 WSK 2002 r

Szanowny Panie,

Dziękuję za odpowiedź na mój list i kontakt do p. Elżbiety Sobańskiej-Zaremba. Wkrótce do niej napiszę. Przesyłam Panu kserokopię biogramu śp. Marii Teresy Sobańskiej.

Pozwolę sobie zapytać czy Pańska śp. Babka Renata Sobańska była związana w jakiś sposób z działalnością konspiracyjną? Czy może żyje ktoś kto mógłby udzielić o niej informacji? Jak już pisałam w poprzednim liście zależy nam na każdej, nawet najdrobniejszej wiadomości.

Przesyłam Ulotkę o Muzeum Wojennej Służby Polek, może zainteresuje Pana lub kogoś z Pana otoczenia ta nasza nowa inicjatywa.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp
Dorota Kromp

Dokumentalistka Archiwum WSK

Załącznik:

- 1) Ksero biogramu Marii Teresy Sobańskiej.
- 2) Ulotka o Muzeum WSP.

17p. me
6.dz.
2385 WSK 22

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

Toruń 1 VII 2002 r.

FUNDACJA
Archiwum Prześlania Armii Krajowej
ul. W. Garbary 2, tel. 05-23-155
87-100 TORUŃ

L. dz. 2689/486/

Kopie

Pani Renata Sobańska

ul.

00-375 Warszawa

Szanowna Pani,

Dział Wojennej Służby Kobiet naszego Archiwum zajmuje się gromadzeniem i opracowywaniem materiałów dotyczących kobiet-żołnierzy I i II wojny światowej. Za pośrednictwem pani Ewy Krasnowolskiej otrzymaliśmy opracowany przez Panią w 1979 r. biogram śp. Sobańskiej Marii Teresy. Na jego podstawie została założona teczka osobowa o numerze inwentarza 2660/WSK. W związku z tym zwracam się do Pani z pytaniem czy istnieje możliwość uzyskania fotografii Marii Sobańskiej? W teczkach kobiet-żołnierzy gromadzimy także wszelkie związane z nimi dokumenty lub ich kserokopie (np. oświadczenia świadków, legitymacje, ponadto metryka urodzenia, świadectwa szkolne, świadectwa pracy itp.) Materiały te są udostępniane jedynie w celach naukowych np. do opracowania biogramu. W relacji wspomina Pani, że siostry Marii Sobańskiej Elżbieta i Krystyna należały do AK i brały udział w Powstaniu. Czy nie zechciałaby Pani opracować ich relacji na podstawie załączonego schematu? Każda nowa relacja, czy chociaż krótka informacja o kobietach działających w konspiracji jest dla nas cennym nabytkiem i pomaga nam w upamiętnianiu wkładu kobiet w walkę o niepodległość.

Szanowna Pani, przesyłam materiały na temat naszego Archiwum. Załączam pozdrowienia i mam nadzieję, że zechce Pani nam pomóc.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp
Dorota Kromp

Dokumentalistka Archiwum WSK.

Załącznik:

- 1) Schemat relacji WSK.
- 2) Ulotka informacyjna o FAPAK.
- 3) Ulotka informacyjna o Memoriale General Marii Wittek.

SOBANSKA Nowa Terena

